

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Петър Балкански
гр. София, жк „Красно село“, кв. Борово, бл. 24 а, вх. В, ет. 3, ап. 54
на дисертационен труд **„Специфика на управлението на училищата по изкуствата“**
за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в областта на висшето
образование 1 „Педагогически науки“, професионално направление
1.1 „Теория и управление на образованието“, докторска програма „Управление на
образованието“

Автор Ралица Петрова Базайтова
Докторант на задочна форма на обучение към Педагогически факултет на
Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“
Научен ръководител: проф. д-р Светлозар Петков Вацов

1. Общо описание на представените материали

Представеният от Ралица Базайтова комплект от материали за рецензиране в съответствие с чл. 36, ал. 1 от Правилника за развитие на академичния състав включва следните документи:

1. Заповед № РД 10-133/24.01.2016 г. на ректора на ШУ „Епископ Константин Преславски“ за зачисляване на Ралица Петрова Базайтова като докторант задочна форма на обучение съгласно ЗРАСРБ и чл. 13, ал. 1 на Правилника за развитието на академичния състав в Шуменския университет и във връзка с решение на Факултетния съвет на Педагогическия факултет /Протокол № Ф9-02-05/25.01.2016 г.
2. Заповед № РД 10-093/06.02.2020 г. на ректора на ШУ ШУ „Епископ Константин Преславски“ за отчисляване и с право на защита, считано от 01.02.2020 г.
3. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в обем 366 стандартни страници в книжен и електронен вид.
4. Автореферат на дисертационния труд в книжен и електронен вид в обем от 62 страници.
5. Протокол № 1 от 07.12.2020 г. с решение от първото заседание на научното жури.
6. Заповед РД 16-131/26.11.2020 г. за назначаване състав на научното жури с вътрешни и външни членове.
7. Автобиография;
8. Публикациите по темата на дисертационния труд – 9 броя.

2. Кратки биографични данни:

Докторантът е роден и живее в град София. Завършил е висшето си образование – магистър в Националната художествена академия – София със специалност „Изкуствознание“ и квалификация „Изкуствовед с педагогическа правоспособност“. Била е хоноруван и редовен преподавател в различни държавни и частни учебни заведения по въпроси на изкуството и културата /Национално училище за изящни изкуства „Илия Петров“ – София, Арт-колеж – София, Частен професионален колеж „Света Ариадна“, Нов български университет/. Основната ѝ дейност е свързана с Министерство на културата като старши и главен експерт в продължение на 20 години

по въпросите на професионалното образование по изкуствата и работи с надарени деца към дирекция „Сценични изкуства и художествено образование“.

Докторантът владее няколко чужди езика – английски и руски – „отлично“, френски и италиански – „добре“.

Участвала е като изпълнител, куратор на изложби и координатор на шест проекта. Респектира с многобройните си участия в конференции, семинари и конгреси у нас и чужбина /общо 51/ с научни доклади, съобщения и презентации. Членува в различни творчески, професионални съюзи и организации.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи на изследването

Качеството на съвременното образование зависи от множество фактори, но един от базисните сред тях е качеството и ефективността на неговото управление. То може да бъде разглеждано от различни гледни точки и на различни нива в структурата във всяка съвременна образователна система – центална, регионална, местна и локална. Особен интерес представляват основните насоки на управлението на образователната система, училището и класа в пространството на европейската общност, към която нашата страна принадлежи. Естествено е да се мисли, че те определят и основните съвременни насоки на компетентността, квалификацията, професионалното и кариерното развитие на управленския персонал в министерството, регионалните управления, общините, училищата и класовете; на държавните и общински служители, администратори, мениджъри, лидери и директори.

Всичко това ми дава основание да определя избраната тема за дисертационен труд на докторантката като актуална, научно и обществено значима и полезна за управленската практика в съвременния етап от развитието и реформирането на училищното образование.

4. Познаване на проблема

Докторант Р. Базайтова притежава специално образование по изкуствознание, което е добра атестация за експерт по въпросите на училищата по изкуство и култура. Освен това продължителната ѝ работа като служител в структурите на Министерството на културата позволява тя да повишава непрекъснато квалификацията си и да си профилира като специалист по въпросите на художествено образование на учениците. Както стана въпрос, тя е участвала в над 50 наши и международни конференции със свои собствени доклади, научни съобщения, свързани с управлението на училищата по изкуства. Тя притежава публикации на български и чужд език, които са доказателство за нейната компетентност по изследваната от нея проблематика. Всичко това ми дава основание да заявя, че Ралица Базайтова познава изследваната от нея дейност, както новъведенията, така и съществуващите проблеми, които ръководи и проучва.

5. Методика на изследването

Под влияние на съветската педагогика продължително време управлението на образованието и училището считаше за клон на педагогиката /школоведение/. В учебниците по педагогика съществуваха две-три теми по въпросите на организацията на учебния процес, статута на учителите и училищните директори и с това се изчепваше съдържанието на управленската дейност. Историята на образователната

система се разглеждаше като история на училищното законодателство вместо вътрешно-училищно управление; образователната политика се отъждествяваше с теорията на управление на образователните системи. Масово се използваше понятийната система и терминология на педагогическата наука, педагогическата социология, педагогическата социология за анализ и обяснение на такива явления като управление, организация, мотивация, администрация и т.н. Целите и задачите на педагогическите науки се отъждествяваха с целите на управлението и администрирането на училищните организации.

Споменавам за всички тези нерешени ребуси в изследванията на образованието, които са извън контекста на разглежданото дисертационно изследване, за да подчертая, колко предизвикателства и опасности крият интердисциплинарните изследвания в областта на педагогиката и управлението, които взаимстват постиженията на много други науки.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 366 страници, в това число 254 анализи на резултати от теоретичното и имперично изследване и библиография в обем 38 страници и три приложения: История, развитие и възникване на училищата по изкуствата и училищата по култура, които са обект на изследване, Интервю с експерти, Анкета. Общият обем на приложенията е 109 страници.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави и заключение, и списък на използваните литературни източници. Библиографията включва 270 източника на български и чужд език, и 154 публикувани и непубликувани нормативни документи и интернет-ресурси.

В увода са посочени основните проблеми на управлението на училищата по изкуствата; формулирана е хипотезата и целта на изследването, неговият предмет и обект на изучаване. Определена е целевата група на изследването /директори и заместник директори, и главни учители в училищата по изкуствата и културата/.

Обект на изследване са 23 държавни училища по изкуствата и по културата, както и предметът на изследването, който включва спецификата на управлението на училищата по изкуствата.

Докторантът по специфичен начин определя хипотезата и практическата полза от изследването:

„Да бъде описано всичко ценно и приносно, за да може да се приложи впоследствие в други видове училища, като добра практика и да повлияе на управлението на образованието в страната.“

Структурата на дисертационния труд включва:

- Глава първа „Образованието по изкуства в България“ с два параграфа „Литературен обзор на историята на управлението на образованието в България“ и „Нормативна база на осъществяване на дейността на училищата по изкуство“.
- Глава втора „Изследване на спецификата на управлението на училищата по изкуствата“ с два параграфа „Методика на изследването“ и „Анализ на резултатите“.
- Глава трета „Специфични особености на управлението на училищата по изкуствата“ с два параграфа „Специфика на управлението на учебния процес“ и „Специфика на управлението на човешките ресурси“.
- Заключение и приложения.

КОМЕНТАР

Научните приноси на изследването и дисертационния труд позволяват да ги формулирам в следните направления:

1. Направена е систематизация на съдържанието на дейността и управлението на училищата по изкуствата и училищата по култура. Тази систематизация позволява по-нататъшно разработване на теорията и практиката в областта на художественото образование и дейността на училищата по изкуствата.
2. Разграничени са управленските компетенции при дуалното управление на училищата по изкуствата, осъществявано от Министерството на образованието и науката и Министерството на културата.
3. Направен е успешен опит да се открие спецификата на държавните професионални училища по изкуствата и културата от профилираните общообразователни училища с профили по определено изкуство и култура и неформалните форми за обучение в областта на художественото образование и форми на самодейно изучаване на изкуствата.
4. Открити са правните основи на развитието на художественото образование, като е проследено историческото развитие на неговото изграждане в нашата страна от началото на 20 век до наше време.
5. Дисертационното изследване за пръв път разглежда някои сравнителни елементи в дейността на училищата по изкуствата и художественото образование в общеевропейски мащаб.
6. Изследването обогатява правната, художествено-педагогическата и управленската практика и ситуации със спецификата на училищата по изкуствата при осъществяване на вътрешно-училищното управление и обучение с иновативни практики на преподаване и учене и модернизация на учебния процес в училищата по изкуствата.

Забележки и препоръки

Считам, че дисертационното изследване страна от някои несъвършенства, които могат да бъдат избегнати при една бъдеща редакция с цел публикуването на труда:

1. Съкръщаване на изобилното описание на архаични нормативни документи, които нямат никакво актуално значение в съвременния етап на информационното и интернет общество.
 2. Прилагане на мениджърски и лидерски инструментарии при вътрешно-училищното управление за сметка на нормативните и административни механизми за регулиране на обучението и управлението на училищата по изкуствата.
 3. Внедряване в училищата по изкуствата на информационно-комуникационни механизми на управление, съвременни модели и управленски практики, с цел утвърждаването на иновативността в дейността на училищата.
7. **Преценка на публикациите по дисертационния труд**

Докторант Базайтова е представила общо 9 авторски публикации, свързани с темата на дисертационния труд. Една част от публикациите са представени като научни доклади и съобщения, а други специално разработени и публикувани в годишниците

на Шуменския университет. Трета група публикации са доклади от международни конференции у нас и чужбина и български и чужд език.

Особен научен интерес представлява идеята на докторанта за синергията между общо образование и култура; специката на училищата по изкуствата в резултат от анкетно проучване у нас и училищата по изкуствата през погледа на чуждестранни автори /Николай Демерджиев и други/. В тази публикация авторката разглежда художественото образование у нас в контекста на опита на другите страни и тяхното съответствие с основните документи на Европейския съюз за развитието на художественото образование и обучението по изкуство и култура.

Всички публикации, свързани с дисертационния труд са издържани в съответствие със съществуващите у нас академични традиции за издаване и публикуване на научни трудове, придружени с необходимите атрибути – правилно цитиране на чужди автори; обяснителни бележки по повод определени факти, съдържащи се в публикацията. Всяка публикация съдържа анотация на английски език и е придружена с съвременна библиография на български и чуждестранни автори. Докторантът притежава много добра писмена и научна култура при представянето на своите авторски възгледи.

8. Лично участие на докторанта при разработването на дисертацията

Считам, че дисертационният труд и автореферата е лично творчество на докторанта. В качеството си на експерт в Министерството на културата Ралица Базайтова демонстрира много добра съвременна информираност и компетентност от най-високо равнище в качеството си на професионалист. Тя притежава като администратор завидни способности и професионализъм да свърва теорията с практиката, да преодолява формалния бюрократичен и административен език и да използва подходящ понятие апарат и научен език. Тези качества и способности не се срещат често при практикуващите професионални управленци. Задълбоченото познаване на теорията на художественото образование, на нормативните документи, на спецификата на управление на училищата по изкуствата, са добра основа за творчество и иновативност, за водене на диалог и полемика.

9. Съответствие на автореферата на съдържанието на дисертационния труд

Разработеният автореферат от докторанта е в обем от 62 страници. Същият отразява изчерпателно структурата и съдържанието на дисертационния труд. Обемът на автореферата е логически издържан и сам по себе си представлява сериозно научно постижения на докторанта. Със своята научна точност, прецизност и аналитичност, авторефератът дава добра информираност на читателя за същността и спецификата на дисертационния труд, на училищата по изкуство и култура и на типологията и спецификата на управление и спецификата на преподаване и учене в училищата по изкуствата.

10. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Дисертационният труд е издържан в научно отношение и систематизиран логически. Може да играе ролята на своеобразен наръчник и справочник за всеки който работи в системата на управление на формалното и неформално художествено образование, на всеки ръководител и различните образователни институции, свързани с изкуството и културата. Считам, че дисертационният труд с малки допълнения и съкращения може да се превърне в едно модерно учебно помагало за управление на

училищата по изкуствата и култура за учители и директори, за специалисти в тази област. Горещо препоръчвам издаването на дисертационния труд и неговото популяризиране в системата на българското образование.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд „Специфика на управлението на училищата по изкуствата“ съдържа научни, научно-приложни и практически резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСБ и съответния правилник на ШУ „Епископ Константин Преславски“.

Представените материали и дисертационни резултати напълни съответстват на специфичните изисквания на факултета по педагогика на Шуменския университет.

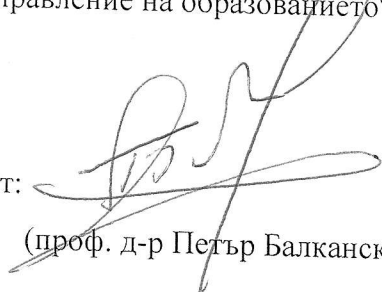
Дисертационният труд показва, че докторантът Ралица Петрова Базайтова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по теория и управление на художественото образование и на училищата по изкуство и култура и демонстрира качества, умения и компетентности за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферат, постигнати резултати и научни приноси, за което предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „доктор“ на Ралица Петрова Базайтова в област висше образование 1 „Педагогически науки“, професионално направление 1.1 „Теория и управление на образованието“, докторска програма „Управление на образованието“.

12. 01. 2021 г.

Град София

Рецензент:

(проф. д-р Петър Балкански)